

Ольга КМЕТІ,
м. Львів

РЕПЕРТУАРНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПОЧАТКОВИХ МИСТЕЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: БАЯННО-АКОРДЕОННИЙ АСПЕКТ

Стаття розкриває репертуарні тенденції учня-баяніста (акордеоніста) початкових мистецьких навчальних закладів України на зламі століть. Оригінальний дидактичний матеріал покладений в основу «Дитячих альбомів для баяна або акордеона», скомпонованих В. Власовим, М. Чембержі, О. Шмиковим, В. Салиєм. Водночас, аналіз жанру «оброби народної пісні» пропонується на основі творчості В. Вірясової та І. Кобилкіна, як зразок розвитку технічної майстерності подаються етюди С. Титова, методичний матеріал охоплюють щоденні вправи акордеоніста, упорядковані В. Зайцевою. Серія цілісного педагогічного репертуару для баяна та акордеона представлена у низці видань, зокрема – «Сюїти для юних баяністів» та «Твори для готово-виборного баяна-акордеона. Зошит 1».

Ключові слова: баян, акордеон, творчість, репертуар, компонування.

Kmety O. Repertory trends of elementary art education in Ukraine late twentieth early twenty-first century: bayan-accordion aspect. The bayanist (accordionist) student's repertory trends of elementary art education in Ukraine at the turn of the centuries are revealed in the article. The original didactic material was placed in the basis of «Children's Album for bayan or accordion» composed by V. Vlasov, M. Chamberzhi, A. Shmykov, V. Salij. However, the «folk song fitting» genre analysis is proposed on the V. Viryasova and I. Kobylkin creativity base, as a technical skill model the S. Titov sketches are submitted, the teaching materials are covered by daily accordionist V. Zaitseva exercises. The bayan and accordion holistic pedagogical repertoire series are presented in several publications, including – «Suite for young bayanists» and «Works for ready-elected bayan-accordion. Notebook 1».

Key words: bayan, accordion, creativity, repertoire, layout.

Кмети О. Репертуарные тенденции начальных музыкальных учебных заведений Украины конца ХХ начала ХХІ века: баянно-акордеонный аспект. Статья раскрывает репертуарные тенденции ученика-баяниста (аккордеониста) начальных музыкальных учебных заведений Украины на рубеже веков. Оригинальный дидактический материал положен в основу «Детских альбомов для баяна или аккордеона», скомпонованных В. Власовым, М. Чембержы, О. Шмыковым, В. Салием. Одновременно, анализ жанра «обработка народной песни» предлагается на основе творчества В. Вирясовой и И. Кобылкина, как образец развития технического мастерства подаются этюды С. Титова, методический материал охватывают ежедневные упражнения аккордеониста, составлены В. Зайцевой. Серия целостного педагогического репертуара для баяна и аккордеона представлена в ряде изданий, в частности – «Сюиты для юных баянистов» и «Произведения для готово-выборного баяна-аккордеона. Тетрадь 1».

Ключевые слова: баян, аккордеон, творчество, репертуар, компоновки.

Постановка проблеми. Репертуар для початкових мистецьких навчальних закладів постійно знаходиться на стадії оновлення, це пов'язано із плином часу, вимогами та систематичним пошуком нової композиторської хвилі. Сьогодні ми часто спостерігаємо новинки репертуарної політики в процесі виконавських конкурсів Всеукраїнського та міжнародного рівнів. Тут яскраво представлені твори як відомих маститів (В. Власова, А. Білошицького, В. Зубицького, Є. Дербенка, О. Доренського, Р. Бажилі-

© Кметі О. Репертуарні тенденції початкових мистецьких навчальних закладів України кінця ХХ початку ХХІ століття: баянно-акордеонний аспект

на, І. Яшкевича та ін.) так і композиторів (С. Корчового, В. Мітіна, Л. Маліновського, В. Вірясової, Я. Олексіва, О. Тимошенка та ін.), твори яких активно входять у навчальний та конкурсно-концертний репертуар.

Аналіз досліджень. Наукові пріоритети аналізу дитячого репертуару для баяна-акордеона та композиторських тенденцій представлені у роботах М. Булди, А. Душного [5], Я. Олексіва, З. Стельмащука, А. Сташевського, Ю. Чумака, А. Шамігова, В. Шафети та ін. Питання компонування музики для баяна-акордеона висвітлюють матеріали науково-практичної конференції «Творчість для народних інструментів композиторів України та зарубіжжя» (Львів, 2006; Дрогобич, 2011, 2013).

Проблеми дитячого репертуару для баяна-акордеона представлено в різноманітній навчальній та навчально-репертуарній літературі різних років, зокрема: самоучителях російських видань – «Самоучитель гри на баяні» А. Басурманова (М., 1975), Е. Агафонова, П. Лондонова, Ю. Соловйова (М., 1980), «Самоучитель гри на акордеоні» М. Двілянського (М., 1990), В. Лушнікова (М., 1991), С. Желнкової (М., 2005), «Юний акордеоніст. Ч. 1, 2» Г. Бойцовой (М., 2007) та ін.; нотній літературі Українських видавництв – «Українські народні пісні» та «100 українських народних пісень і танців» в опрацюванні М. Різоля (К., 1971, 1972, 1988, 1991, 1993), «Популярні мелодії для баяна або акордеона. Вип. 1» (К., 1988), «Баян 1-3 класи ДМШ. Вип. 1, 2, 3» (К., 1995), П. Серотюк «Баян (готово-виборний). 1, 2, 3, 4, 5 клас» (Тернопіль, 2007 – 2010) та ін.

Наша **мета** полягає у висвітленні дидактичного баянно-акордеонного матеріалу, скомпонованого композиторами на зламі ХХ – ХХІ століть.

Виклад основного матеріалу. Початок становлення Незалежності України став пріоритетним у творчих колах, мистецьких осередках, навчальній діяльності, дав новий стимул до формування як самої методики викладання баяна-акордеона у ДМШ, так і новому пошуку талановитих композиторів-баяністів-практиків. В той час державне нотодрукування практично не випускало продукції, її основу становили окремі видавництва, які працювали здебільшого на замовлення автора-композитора. Відповідно, даний період позначився на інструментарії, який, з одного боку, був у невідповідному стані, з іншого – коштів придбати нові не було, а це приводило до недостатньої конкурентноспроможності учнів того періоду брати участь у виконавських конкурсах, де інструмент завжди відіграє вагомий роль. Тут проблеми торкнулися і самої методики викладання, оскільки вона у ДМШ базувалася, в основному, на звичайному готовому баяні, виборних або не було, або виборною системою викладачі практично не володіли. Відповідно до цього навчальний репертуар komponувався в цілому та індивідуально до учня зокрема.

Сьогодні світ баянно-акордеонного мистецтва початкової ланки навчання перебуває у постійній модернізації у галузі репертуарної політики й методики викладання. На противагу 90-х років минулого століття, сьогодні ми оперуємо досить широким спектром сучасного репертуару: збірниками для готового та виборного баяну-акордеону; оригінальним дитячим репертуаром (для соло та різноманітних ансамблів) тощо. Цьому послужила активна нотно-видавнича діяльність Тернопільського видавництва «Навчальна книга – Богдан» та ряд видавництв Дрогобича («Посвіт», «Коло», «Швидкодрук»), Львова («Терус»), Вінниці («Нова книга»), Києва («Музична Україна», «Ассо-орус», «Мелосвіт») та ін.

Нашу увагу привертає жанр «обробки», який у в кінці 90-х років ХХ століття представив Іван Кобилкін, Старобільський (Луганська обл.) поет та композитор у збірнику «Тече річка невеличка» (К., 1998). Автор пропонує обробки українських народних

пісень («Женчикок-бренчикок», «Ой, на горі сніг біленький», «Ой, волошки, волошки», «Дощик», «На березу дуб похилився», «Ой, Марічко», «Ой, єсть в лісі калина», «Цвіте терен», «Пасла дівка лебеді», «Тече річка невеличка», «Ти до мене не ходи», «З тої гори високої», «Ой, хмариться – дощ буде») для баяна або акордеона за принципом поступового ускладнення нотного матеріалу [19]. На основі народного мелосу, автор доносить до учня-виконавця мелодійність народної пісні у поєднанні із варіаційним супроводом, дрібною та крупною технікою, підголосковою поліфонією тощо.

Дніпропетровська композиторка та виконавиця Валентина Вірясова пропонує учневі-баяністові обробки народних пісень «Їхав козак містом», «Ой, лопнув обру», «Казав мені батько», «Ой ти, Галю, Галю молодая», «Ой у вишневому садочку» [21]. У композиціях авторка спрямовує учня до використання сучасних прийомів гри, зокрема, рикошет, тремоло міхом, глісандо, удари по корпусу. Водночас, В. Вірясова дані прийоми поєднує із різними видами техніки, що в цілому розкриває характер та образ твору у новому стильовому співвідношенні.

Наступна збірка В. Вірясової «Концертні п'єси для баяна» [1] містить оригінальні твори для готово-виборного баяна – «Баладу», «Одну пісню» (з присвятою пам'яті композитора В. Івасюка) та Сюїту (I ч. «Метушня», II ч. «Спогади», III ч. «Улюблений танець», IV ч. «Шалений світ»). Дані твори пройшли апробацію на різноманітних виконавських конкурсах (ім. М. Різоля, ім. І. Вимера «Золота троянда», «Peregrinum mobile») як учнями ДМШ, так і студентами музично-педагогічних факультетів ВНЗ, що свідчить про стильові контрасти композитора, які вдало поєднують як учні-початківці, так і студенти, і тим самим цей репертуар стрімко входить в русло оригінальної музики. В. Вірясова підкреслює реєстрову палітру готово-виборного баяна (акордеона), використовує прийоми вібрато, глісандо по трьох рядах, кластер, міхове тремоло, удари рукою по корпусу та клавіатурі, поштовхи ногою, поліритмічні малюнки тощо. Від виконавця вимагається вільне володіння інструментом, виконавською вправністю, сучасним стилем інтерпретації художнього образу музичного твору.

Репертуарний доробок для дітей завжди актуальний у композиторському світі, зокрема – це створення дитячих циклів, а відтак написання цілих «Дитячих альбомів» [5, 258]. До написання «Дитячих альбомів» активно долучилися корифеї баянної творчості В. Власов [2; 3], В. Дикусаров [4], К. Мясков [6], В. Подгорний [7], М. Чембержі [22], А. Онуфрієнко, В. Шлюбик, Е. Мантулев [5, 259] та ін.

Нашу увагу привертає «Дитячий альбом» [2] відомого композитора, баяніста, засновника джазової школи гри на баяні Віктора Власова. Автор, починаючи з азів освоєння гри на готово-виборному баяні, проводить репертуарну лінію до творів великої форми та естрадно-джазової музики. Це активно спостерігається у «Альбомі першокласника» («Машина приїхала», «Швидка допомога», «Гуцульський танець», та ін.), поступово автор торкається теми дитячих казок у розділ «В гостях у казки» («Ріпка», «Дюймовочка», «Три ведмеді», «Теремок», «Колобок», та ін.), плавно переходить до творів великої форми у розділі «Камерні п'єси» (Сонитина F-, D-, C-dur), звертається до народних мотивів у розділі «Народні мелодії» (Парафраз на тему української народної пісні «Ой, ходила дівчина бережком», Варіації на тему української народної пісні «Подояночка» та ін.) й виводить концепцію естрадного мистецтва у розділі «Естрадно-джазові п'єси» («Німе кіно», «Улюблений мультик», «Давай посвінлуєм», «Степ», «Диско» та ін.).

Творчість В. Власова для дітей є надзвичайно багатогранною, його альбом неодноразово перевидавався різними видавництвами України та Росії як цілісно, так і по

розділах, завжди отримуючи нову виконавську редакцію і залишаючись актуальним у навчальному та конкурсному-фестивальному просторі сьогодення.

У кінці 70-х років ХХ ст. В. Власов створює свій перший «Дитячий альбом» [3], який об'єднав цикл п'єс для готово-виборного баяна і постав чинник до написання серії творів для дітей, які увійшли у п'яти частинний альбом вже у 90-х роках. Автор пропонує 14 п'єс («Полечка», «Шарманка», «Українська танцювальна», «Колискова», «Вальс», «Сопілка», «Веснянка», «Гілочка багульника», «Полька», «Човник», «Курочка ряба», «Дощик», «Старовинна серенада», «Клавесин»), до яких одночасно додається 14 етюдів. Це поєднання, дає змогу одночасно працювати над розвитком техніки чи виконавського прийому, який, відтак, використовується в тій чи іншій п'єсі.

Актуальним є «Дитячий альбом» композитора, громадського діяча та вченого Михайла Чембержі «Музичні картинки» [22]. Автор пропонує концепцію розвитку уяви художнього образу за принципом «грати – малювати», тобто, після того, як учень виконає на баяні (акордеоні) ту чи іншу частину циклу, він повинен свої емоції, пережиті в процесі творчого піднесення, через малювання викласти на папері. Композитор пропонує легкі для дитячого сприйняття п'єски «Підстрибцем», «Курочка ряба», «Вишиванка», «Бадьоро ходою крізь ліс, що шумить», «Сперечальники», «Коник», «Годинник», «Сумні струни бандури», «Швидкий зайчик», «Моя конячка» та ін., які сприяють розкриттю внутрішнього світу дитини через мистецтво спілкування музичною грою та мистецтвом малювання.

«Альбом для дітей та юнацтва» українського композитора та виконавця, який сьогодні живе і працює у Франції, Олександра Шмикова [9, 171] з року в рік стає популярним в рамках конкурсних прослуховувань «Perpetuum mobile» (Дрогобич). Сюди входять п'єси «Качелі», «Мрії», «Світанок», «Мікаель», «Трійка», «Весняний дощ», «Одинокість», «Брат розової пантери», «Танець ангелів», «Балет маріонеток», «Рекс – мій милий друг», «Посмішка Оксани» [23], які, з одного боку, можуть виконуватися як окремі композиції, з іншого – вони компонуються по декілька частин і виконуються у формі сюїти. Частини альбому ніби не пов'язані між собою, але водночас вони розвивають дитячу фантазію та образне мислення, відкривають філософський задум автора по відношенню до дитячого сприйняття музики.

Цікавою та своєчасною є серія видань із восьми випусків «Сюїти для юних баяністів» (2005 – 2006 рр.) упорядкованих відомим методистом Петром Серотюком та виданих «Навчальною книгою – Богдан» у м. Тернопіль [10; 11; 12; 13; 14; 15; 19; 17]. Твори спрямовані на допомогу викладачам початкових та середніх навчальних закладів з метою опанування творів великої форми як необхідної складової конкурсних програм. Тут представлені компонування композиторів різних епох Й.С. Баха, Р. Шумана, П. Чайковського, С. Франка, Л. Торбьорна, Х. Валпола, Ю. Ганцера, Ю. Шамо, К. Ольчака, С. Скотта та сюїти відомих баяністів-практиків А. Рєпнікова («Незвичайні події»: I ч. «Кавалерійська», II ч. «Кицьчине горе», III ч. «В школу»), В. Зубицького («Враження»: I ч. «Збудженість», II ч. «Замріяність», III ч. «Нервозність», IV ч. «Танець», V ч. «Вічний рух»), Є. Дербенк («Країнами світу»: I ч. «Австрія. Тирольська пісня», II ч. «Індія. На слонах», III ч. «Іспанія. Свято», IV ч. «Греція. Сиртакі», V ч. «Бразилія. Карнавал»), В. Мітіна (Дитяча сюїта № 1: I ч. «Маленький ковбой», II ч. «Сумно», III ч. «Наввипередки»), О. Шмикова, В. Семенова (Сюїта № 1: I ч. «Наодинці», II ч. «Старовинний танець», III ч. «Чарівна скринька», IV ч. «Каблучка», V ч. «Фінал «А ну, надожени»»), В. Дикусарова, С. Коняєва (Танцювальна сюїта: I ч. Полька, II ч. Вальс, III ч. Танець), П. Трояна (Мала сюїта: I ч. «Мелодія», II ч. «Алегрето», III

ч. «Токатина»), А. Білошицького (Пори року: I ч. «Весна», II ч. «Літо», III ч. «Осінь», IV ч. «Зима»), А. Гайдена («Балканський триптих»). Твори розкривають сутність специфіки сучасного готово-виборного баяна, його можливості, повний спектр виконавських прийомів й конкурентноспроможність на рівні відомих академічних інструментів, серед яких фортепіано та скрипка.

Збірник «Твори для готово-виборного баяна. Вип. 1» із серії «Педагогічна бібліотека баяніста», упорядкований Андрієм Душним, адресований як учням початкових мистецьких навальних закладів, так і студентам педагогічних університетів, доувільською підготовкою яких є музична освіта в обсязі ДМШ [18, 3]. У збірнику представлені поліфонічні п'єси (Й. С. Бах.: Прелюдія № 8 F-dur із циклу «12 маленьких прелюдій»; Прелюдія № 5 E-dur із циклу «6 маленьких прелюдій»; Інвенція № 8 із циклу «12 двоголосих інвенцій»), твори великої форми класичного спрямування (В.А. Моцарт. Сонатина C-dur, IV ч.; Й. Гайдн. Соната-партита F-dur, I ч.) та оригінальна музика (В. Власов. Сонатина F-dur та «Диско»; І. Миськів. «Думка і коломийки»). Упорядник пропонує аплікатуру відповідно до п'ятипальцевої системи гри на баяні, в окремих творах використовує міхові прийоми, подає короткі анотації до творів та відомості про композиторів, які виступають вагомим чинником усвідомлення епохи написання того чи іншого твору (зокрема класичного спрямування).

«Дитячий альбом баяніста (акордеоніста)», написаний молодим композитором Дрогобича, науковцем Володимиром Салієм [8], поєднує в собі поезію та художні ілюстрації з нотним матеріалом, що, в свою чергу, дає можливість широкого розкриття музичного образу твору та стимулює учня до уявного сприйняття музики через емоційний компонент музикування. Альбом включає окремі п'єси «Сонячний вальс», «Прогулянка», «Смуток», «Наввипередки», «Вальс осені», «Танок», «Роздум», «Полька-вигинанка», «На відпочинку», «Танець осіннього листя», «На ковзанах», «Веселий поні», які за необхідності компонуються у сюїтні цикли або виконуються як окремі художні твори.

Окремої уваги заслуговує робота над розвитком техніки баяніста-акордеоніста на прикладі різноманітних гам, вправ та етюдів, які є пріоритетом формування виконавської вправності як учня, так і студента.

Відтак, українським композитором-практиком Сергієм Титовим написано 50 етюдів для баяна на різні види техніки [20]. Автор скрупульозно підійшов до основ формування виконавської майстерності баяніста на різних етапах навчання. Він звертається до розвитку гомоподібних рухів та формування пасажної техніки, розвитку техніки лівої руки баяніста (готова система), гри подвійними нотами, октавами, тріолями, репетицій, елементу поліфонії, поліритмії та групето.

Настільними щоденними методичними рекомендаціями для викладачів ДМШ й музичних відділень початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів стали «Щоденні вправи учня-акордеоніста» [24], укладені викладачем-методистом Вірою Зайцевою. Автор на основі вправ видатних піаністів Ш. Ганона, О. Гнесіної, А. Корто, С. Тимакіна, К. Таузіг здійснила перекладення 60 вправ для акордеону.

Перша частина складається із вправ на досягнення моторики та незалежності пальців з рівномірним розвитком. Друга – спрямована на підготовку пальців до технічної гри, поступово прискорюючи темп. До третьої входять вправи для подолання найвищої технічної складності із максимальною свободою рухового апарату виконавця (зап'ястка, ліктя, плеча). Окремої уваги привертають виконання трелі, терцій, гам терціями на *legato*, секст, октав. На основі методики О. Гнесіної приводиться приклад

Кметі О. Репертуарні тенденції початкових мистецьких навчальних...

на 7 вправах, яким чином досягнути досконалого *legato*, принципи А. Корто викладені у 13 вправах для п'яти пальців, виконавські прийоми Є. Тамакіна спрямовані на поєднання трьох звуків.

Висновки. Репертуарна політика баянно-акордеонної ланки початкових мистецьких навчальних закладів на зламі століть є досить широкою. Серед хвилі композиторів, твори яких систематично внесені у репертуар ДМШ, ми виділяємо В. Власова, М. Чембержі та О. Шмикова, водночас цей контингент поповнюється маловідомими митцями В. Вірясовою, І. Кобилкіним та В. Салієм. Вагомий дидактичний матеріал становлять компонування нової нотної літератури, яка охоплює сюїтні цикли різних епох та стилів на основі творчості композиторів України та зарубіжжя. Методичне забезпечення будується на різноманітних щоденних вправах у класі акордеону та оригінальній п'ятипальцевій аплікатурі баяніста, які виступають чинниками формування виконавської вправності учня-початківця.

Таким чином, проаналізований нотний матеріал баяніста-акордеоністів ДМШ становить невід'ємну частину цілісного нотозабезпечення, яке сформоване протягом другої половини ХХ століття з проекцією на композиторську техніку ХХІ століття. Виявлення нових зразків творчості служить першочерговим завданням внесення їх до репертуару різних етапів навчання з метою розширення різноплановості, різножанровості та сучасної інтерпретації музичного матеріалу в контексті соціокультурного фактора сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вірясова В. Концертні п'єси для баяна [Ноти] / В. Вірясова. – Дніпропетровськ : Вид.-тв. центр «Гамалія», 2007. – 28 с.
2. Власов В. Альбом для детей и юношества [Ноты] / В. Власов. – Одесса, 1999. – 57 с.
3. Власов В. Дитячий альбом (цикл п'єс для виборного баяна) : навч.-реп. зб. [Ноти] / В. Власов / [ред.-упор. А. Душний, В. Шафета]. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2012. – 36 с.
4. Дикусаров В. Дитячий альбом [Ноти] / В. Дикусаров // Дикударов В. Твори для баяна. – К. : Музична Україна, 1991. – С. 4–29.
5. Душний А. «Дитячий альбом» як основа дидактичного репертуару у доробку представників Львівської баянної школи / А. Душний // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. праць : наук. записки Рівненського державного гуманітарного університету. У 2-х т. – Рівне : РДГУ, 2011. – Т. 1. – Вип. 17. – С. 257–262.
6. Мясков К. Дитячий альбом для баяна [Ноти] / К. Мясков. – К. : Музична Україна, 1991. – 104 с.
7. Подгорний В. Три п'єси з «Альбому для юнацтва» / В. Подгорний // В. Подгорний. Твори для баяна. – К. : Музична Україна, 1988. – С. 29–37.
8. Салій В. Педагогічний репертуар музиканта-інструменталіста на прикладі «Дитячого альбому баяніста (акордеоніста)» : навч.-метод. пос. / В. Салій. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2011. – 40 с.
9. Семешко А. Баянно-акордеонне мистецтво України на зламі ХХ–ХХІ століть : довідник / А. Семешко. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. – 244 с.
10. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / [упор. П. Серотюк]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – Вип. 1. – 36 с.
11. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / [упор. П. Серотюк]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – Вип. 2. – 36 с.
12. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / [упор. П. Серотюк]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – Вип. 3. – 44 с.
13. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / [упор. П. Серотюк]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. – Вип. 4. – 44 с.

14. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / [упор. П. Серотюк]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – Вип. 5. – 40 с.
15. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / [упор. П. Серотюк]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – Вип. 6. – 48 с.
16. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / [упор. П. Серотюк]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – Вип. 7. – 48 с.
17. Сюїти для юних баяністів [Ноти] / [упор. П. Серотюк]. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – Вип. 8. – 48 с.
18. Твори для готово-виборного баяна [Ноти] / [упор., вступ. стаття та упор. А. Душного]. – Дрогобич : ДДПУ, 2003. – Зошит 1. – 28 с.
19. Тече річка не величка : українські народні пісні для баяна та акордеона в обр. І. Кобилкіна [Ноти]. – К. : Музична Україна, 1998. – 21 с.
20. Титов С. 50 етюдів для баяна на різні види техніки [Ноти] / С. Титов. – К. : Музична Україна, 2002. – 72 с.
21. Українські народні пісні в обробці для баяна В. Вірясової [Ноти]. – Дніпропетровськ : Поліграфіст, 2003. – 13 с.
22. Чембержі М. Музичні картинки : п'єси для готово-виборного баяна [Ноти] / М. Чембержі. – К. : ПТО «Мета-Арт», 1999. – 76 с.
23. Шмыков А. Альбом для дітей и юношества : для баяна или аккордеона [Ноты] / А. Шмыков. – М. : Музыка, 2000. – 17 с.
24. Щоденні вправи учня-акордеоніста : метод. рекомендації [для муз. школи муз. відділ. поч. спеца ліз. мист. нав. закл.] / [автор-укл. В. Зайцева]. – Вінниця : Нова Книга, 2005. – 52 с.

Статтю подано до редакції 15.02.2014 р.